

فهرست

- گفتار اول: تعریف، تاریخچه و روش‌های تحقیق در روان‌شناسی اجتماعی ۳
- گفتار دوم: نظریه‌ها در روان‌شناسی اجتماعی ۱۳
- گفتار سوم: رفتار در گروه‌ها ۲۱
- گفتار چهارم: نفوذ اجتماعی و کنترل ۲۷
- گفتار پنجم: رهبری و مدیریت ۳۴
- گفتار ششم: اطاعت و فرمانبرداری ۴۳
- گفتار هفتم: رفتار ناظران در موقعیت‌های اضطراری ۴۸
- گفتار هشتم: اخلاق و ارزش‌های اخلاقی ۵۴
- گفتار نهم: پرخاشگری ۶۷
- گفتار دهم: نگرش‌ها و چگونگی تکوین آن‌ها ۷۵
- گفتار یازدهم: چارچوب‌های نظری برای مطالعه نگرش‌ها ۸۰
- گفتار دوازدهم: الگوهای تغییر نگرش‌ها ۸۵

فهرست

گفتار سیزدهم: اندازه‌گیری و سنجش نگرش‌ها ۱۰۰

گفتار چهاردهم: کاربرد روان‌شناسی اجتماعی در جامعه ۱۰۵

گفتار ۱

تعریف، تاریخچه و روش‌های تحقیق در
روانشناسی اجتماعی

روانشناسی اجتماعی چیست؟

اتوکلاین برگ، روان‌شناسی اجتماعی را علم مطالعه رفتار فرد در وضع گروهی تعریف کرده است. آلپورت، روان‌شناسی اجتماعی را این‌گونه تعریف می‌کند: «با جزئی استثنائات، روان‌شناسان اجتماعی رشته خود را کوششی می‌دانند برای فهم و تبیین این مطلب که افکار، احساسات یا رفتار افراد چگونه تحت تأثیر حضور واقعی، تصویری یا تلویحی دیگران قرار می‌گیرد.» روان‌شناسی اجتماعی، اثرات حضور دیگران را بر رفتار فرد یا رفتار فرد را تحت تأثیر گروه، مورد مطالعه قرار می‌دهد.

روانشناسی اجتماعی، علم مطالعه رفتار متقابل بین انسان‌ها یا علم مطالعه تعامل انسان‌ها شناخته می‌شود. جامعه‌شناسی بر گروه‌ها نظر دارد و روان‌شناسی اجتماعی، به افراد در میان گروه‌ها (اتوکلاین برگ ۱۹۵۴). روان‌شناسی اجتماعی، علمی‌تر از مردم‌شناسی است، چرا که در آن از روش علمی و تحقیقات کنترل شده

آزمایشگاهی بیش تر استفاده می شود ولی قوم شناسی جنبه توصیفی دارد.

کلاین برگ، به عنوان تمیز بین روان شناسی عمومی و روان شناسی اجتماعی می گوید، متخصصان روان شناسی اجتماعی به اجتماعی ترین پدیده ها می پردازند و متخصصان روان شناسی عمومی به پدیده هایی توجه دارند که کم تر از پدیده های دیگر، اجتماعی هستند.

سیر تاریخی روان شناسی اجتماعی

افلاطون و ارسطو اولین روان شناسان اجتماعی هستند. ارسطو، انسان را «حیوان اجتماعی» می خواند. روان شناسان اجتماعی وی را نخستین روان شناس اجتماعی می دانند که اصول اساسی نفوذ اجتماعی و متقاعدسازی را تنظیم کرد. آغاز روان شناسی اجتماعی به مفهوم علمی آن در سال ۱۸۹۷ که «نورمن تریپلت» نخستین آزمایش روان شناسی اجتماعی را انجام داد تحقق یافت.

صاحب نظرانی نظیر اتو کلاین برگ، وضعیت روان شناسی

اجتماعی را در زمان حاضر با سه ویژگی مشخص می‌کنند:
روان‌شناسی اجتماعی:

• علمی است تجربی، یعنی در آن از آزمایش و روش علمی استفاده می‌شود.

• علمی است تطبیقی، یعنی از یک طرف از اطلاعات و نتایج به‌دست‌آمده از علوم دیگر نظیر جامعه‌شناسی و مردم‌شناسی استفاده می‌کند. از طرفی، اطلاعات به‌دست‌آمده از روان‌شناسی اجتماعی در شاخه‌های دیگر علوم مورد استفاده قرار می‌گیرند.

• عملی است کاربردی، یعنی اصول و نتایج به‌دست‌آمده از آن به‌طور روزمره در زمینه‌های مختلف اجتماعی مانند سیاست، تبلیغات و به‌طور کلی شکل‌دهی رفتار و افکار مردم مورد استفاده قرار می‌گیرد.

ویژگی‌های روش علمی

ویژگی‌های روش علمی را می‌توان به‌صورت زیر بیان کرد:

- روش علمی مبتنی بر جبرگرایی علمی است؛ یعنی طبیعت و جهان دارای نظم و قانون‌مندی است
- در روش علمی، رویکرد تجربی مورد استفاده قرار می‌گیرد؛ یعنی اطلاعات و داده‌ها به صورت آگاهانه و با پیش‌بینی و برنامه‌ریزی قبلی جمع‌آوری می‌شوند.
- در روش علمی، تعریف عملیاتی مفاهیم به کاررفته الزامی است یعنی جزئیات علمی هر تعریف از متغیرهای به کاررفته در تحقیق باید روشن باشد به نحوی که کار این محقق برای محققان دیگر کاملاً قابل فهم و تکرار باشد.
- روش علمی از عینیت برخوردار است. این ویژگی، آن را از روش کار هنرمند یا نویسنده متمایز می‌سازد، یعنی در روش علمی، هر کس نمی‌تواند بنا به میل یا سلیقه خود مطلب را تعبیر و تفسیر کند.

هدف‌های روش علمی

کشف روابط بین پدیده‌ها، تبیین پدیده‌ها و روابط، پیش‌بینی رویدادها و کنترل رویدادها، هدف‌های روش علمی هستند.

انواع روش‌های تحقیق

تحقیق آرشیوی

روشی است برای تجزیه و تحلیل اطلاعات و داده‌های موجود در زمینه‌های معمولاً مربوط به گذشته مزایای تحقیق آرشیوی عبارتند از:

- غیر عکس‌العملی بودن آن
- عطف به ماسبق (رجوع به گذشته‌ها) در آن امکان‌پذیر است.

- می‌توان روند رویدادها را طی دوره‌های مختلف مورد تحقیق قرار داد.

این روش معایبی نیز دارد. به‌عنوان مثال می‌توان گفت که غالباً به‌دست آوردن مطالب مورد نظر و اسناد و مدارک مورد تحقیق، دشوار است. همچنین تجزیه و تحلیل داده‌های تحقیق آرشیوی، دشوار و پرهزینه است.

تحقیق زمینه‌یابی

مبتنی بر نظرخواهی از افراد و گروه‌ها در زمینه‌های گوناگون است؛ این روش اساساً شامل پرسیدن است.

اگر نمونه‌گیری درست و دقیق انجام گیرد، می‌توان با این روش، اطلاعات دقیق راجع به جمعیت به‌دست آورد. هم‌چنین می‌توان پیش‌بینی‌های دقیقی در مورد نتایج رویدادهایی چون انتخابات صورت داد. مهم‌ترین عیب روش تحقیق زمینه‌یابی، عکس‌العملی بودن آن است.

تحقیق میدانی

در تحقیق میدانی، معمولاً محقق مدتی در موقعیت مورد تحقیق زندگی می‌کند. این تحقیق از تحقیق زمینه‌یابی، عمق بیش‌تری دارد و بیش‌تر به ریشه مسائل می‌پردازد. داده‌های به‌دست‌آمده از تحقیق میدانی چون از محیط طبیعی حاصل شده‌اند، قابلیت تعمیم زیادی دارند. در تحقیق آزمایشگاهی، عمده‌ترین ایرادی که بر نتایج گرفته می‌شود، این است که نتایج از محیط طبیعی به دست نیامده‌اند و بر محیط طبیعی قابل اطلاق نیستند ولی در تحقیق میدانی چنین نیست.